 © Mariusz Formanowicz, 2013-2026

Jan Formanowicz

Jan Bronisław Furmanowicz (ur. 6 lipca 1895 w Siemowie w powiecie gostyńskim, zm. 8 września 1962 w Obornikach Wlkp.) – uczestnik powstania śląskiego, dowódca Batalionu ON „Oborniki" w kampanii wrześniowej.

kpt. Jan Bronisław Formanowicz

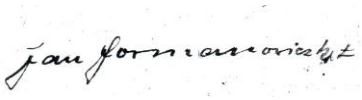

Był synem siemowskiego nauczyciela Jana Formanowicza i jego żony Bronisławy z domu Lück. W niektórych publikacjach figuruje jako Furmanowicz. Jego nazwisko prawidłowo powinno być zapisywane przez „o". Stryjecznym bratem Jana był ks. Leon Formanowicz.

Po śmierci ojca wraz z matką i ośmiorgiem rodzeństwa zamieszkał we Wschowie. Pani Bronisława prowadziła tam pensjonat dla uczącej się polskiej młodzieży. We Wschowie ukończył szkołę elementarną i w latach 1906-1915 kontynuował naukę w gimnazjum. W latach 1909–1915 należał do tajnego Towarzystwa Tomasza Zana[1]. W 1910 roku uczestniczył w zjeździe skautów w Puszczykowie, a w 1914 r., w czasie wycieczki do Krakowa, wziął udział w kursie podoficerskim Drużyn Strzeleckich w Nowym Sączu.

Jeszcze przed zdaniem egzamin dojrzałości 23 sierpnia 1915 roku został powołany do służby wojskowej w armii pruskiej. Początkowo do 5 Zapasowego Oddziału Taborów w Poznaniu, gdzie odbył szkolenie rekruckie. W dniu 31 października 1915 roku został skierowany na front wschodni, na którym walczył do 12 stycznia 1917 r. W tym czasie (19 maja 1916) został awansowany na starszego szeregowego. W okresie od 13 stycznia do 24 lutego 1917 odbył kurs dla „jednorocznioków" w Brześciu nad Bugiem i do 29 maja 1918 walczył na froncie zachodnim w składzie 52 Zapasowego Pułku Piechoty. W dniu 29 listopada 1917 został awansowany do stopnia kaprala. W okresie od maja do września 1918 odbył kurs podoficerski. Zwolniony z armii niemieckiej w listopadzie 1918 roku.

Po powrocie do Wschowy ukończył przerwaną naukę i zdał egzamin dojrzałości. W kwietniu 1919 roku przekradł się przez silnie strzeżoną granicę i udał się do Poznania[2]. Tam zgłosił się do służby wojskowej. Został przydzielony do oddziału zapasowego ciężkich karabinów maszynowych. W sierpniu 1919 roku w ramach akcji kierowanej przez Dowództwo Główne w Poznaniu wziął udział w I powstaniu śląskim. Po zakończeniu walk pozostał dalej w wojsku jako oficer zawodowy w 69 gnieźnieńskim Pułku Piechoty. Od dnia wstąpienia do WP, do grudnia 1920 roku, był dowódcą kompanii km w stopniu podporucznika. W styczniu 1920 awansowany do porucznika, a 15 sierpnia 1924 do kapitana. W grudniu 1933 roku w Poznaniu został ciężko ranny w czasie katastrofy kolejowej[3,4]. Od maja do września 1939 roku był dowódcą baonu i jednocześnie powiatowym komendantem Przysposobienia Wojskowego w Obornikach Wlkp.

W czasie kampanii wrześniowej kpt. Formanowicz dowodził batalionem Obrony Narodowej „Oborniki" w składzie Armii Poznań[5,6,7,8]. W dn. 11 września 1939 roku, w czasie bitwy nad Bzurą w rejonie Piotrkowa Kujawskiego, batalion „Oborniki" rozbił bandę dywersantów niemieckich biorąc w niewolę kilkunastu jeńców[9]. W dniu 23 wrzenia kpt Formanowicz wraz z grupa 10 oficerów trafił go niewoli. Stało się to w Młocinach w czasie przedzierania się oddziału do Warszawy już po rozbiciu grupy broniącej Palmiry. Przez cały okres wojny, aż do 2 maja 1945 roku był więźniem niemieckich oflagów i stalagów[10].

Ożenił się z Józefą Kubacką, córka Stanisława i Marii z Walickich ur. 27 października 1902. Ślubowali 10 lipca 1929 roku w poznańskim kościele garnizonowym[11]. Ich córka Barbara Janina urodziła się w 1930 roku. Kpt. Jan Bronisław Formanowicz zmarł 8 września 1962 r w Obornikach Wlkp., gdzie został pochowany.

Ordery i odznaczenia

* Srebrny Krzyż Zasługi (1928 rok)
* Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918/21 (1928 rok)
* Medal Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości (1928 rok)
* Medal Niepodległości (1932 rok)

Przypisy

[1] M. Paluszkiewicz, J. Szews, *Słownik biograficzny członków tajnych towarzystw gimnazjalnych w Wielkim Księstwie Poznańskim 1850-1918*, Poznań 2000.
[2] Wraz z profesorem gimnazjum Tenlertem, późniejszym nauczycielem w gimnazjum żeńskim.
[3] „Gazeta Szamotulska" 1933.12.16 R.12 Nr145 (Dostęp: WBC)
[4] „Gazeta Wągrowiecka" 1933.12.17 R.13 Nr290 (Dostęp: WBC)
[5] M. Cieplewicz, *Wojna obronna Polski, 1939: wybór źródeł*, Warszawa 1968.
[6] T. Kutrzeba, *Wojna bez walnej bitwy*, Oficyna Wydawnicza Volumen, 1998.
[7] A. Zawilski, *Bitwy polskiego Września*, T. 2, Wydawn. Łódzkie, 1990.
[8] C. Łuczak, *Dzieje Obornik*, Poznań 1990.
[9] P. Bauer, B. Polak, *Armia Poznań w wojnie obronnej 1939* , Poznań 1982.
[10] Akta osobowe kpt. Jana Formanowicza. Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie.
[11] Poznań, par. wojskowa, poz. 237/1929.